

STUDENTEN WEEKBLAD

IIe Jaargang.

No. 20.

HOOFDREDACTEUR: G. P. NIJHOFF.

REDACTEUREN: J. E. A. DE VOGEL, H. G. NOLEN, H. TH. BAART
DE LA FAILLE, C. A. PIEK, W. M. ROESSINGH VAN ITERSOM.

VAST MEDEWERKER IN ZAKE STUDIEBELANGEN: H. E. SUYVER.

Donderdag

4 Maart '09.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September.
De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER + DELFT

Inzendingen te bezorgen vóór Dinsdagnmiddag 4 uur aan het Redactie-adres: Vlamingstraat 34; daarna en slechts dan, wanneer toch opname in het eerstvolgend nummer gewenscht is, aan dat van den hoofdredacteur: Noordeinde 17.

Eerstvolgende REDACTIEVERGADERING op het Bureau van de Redactie, Vlamingstraat 34, Dinsdag 9 Maart, des middags om 4 uur.

Inhoud.

Hervormingen, door A. J. Prins Visser.
Hervormingen, door J. E. A. de Vogel.
Vrije Studie, door J.
Hoe de Webley and Scott te pas kwam. (Slot).
Tooneel, door G. N.
Leegwater.
Onderlinge schietwedstrijden D. S. W.
De verkoop voortgezet!
Weekverslag.
Technische Hoogeschool.
Berichten en mededeelingen.
Correspondentie.
Agenda.

Hervormingen.

Het deed mij genoegen uit de repliek met den heer J. E. A. de Vogel op mijn schrijven te kunnen opmaken, dat vrijwel overeenstemming bestaat op het gebied van de wetswijziging zelve, maar tevens bleek mij, dat de beschouwingen over oorzaak en gevolgen daarvan van een geheel ander inzicht getuigen.

Waar ik in mijn betoog uitging van de veronderstelling, dat bestaande fouten oorzaak zijn van onverschilligheid en desillusie, daar zegt de heer De Vogel ongeveer dit: „De struggle for life is geheel en al oorzaak van de slapete, men heeft slechts tijd om aan de studie te denken, de bestaande fouten kunnen tegenover al het goede wat we aanschouwen niet opwegen, en oefenen dus geen nadeeligen invloed uit”.

Nu wil ik U toegeven, dat de steeds verzwaarde studie een machtige invloed doet gelden, maar ik zie niet in, dat deze enthousiasme voor een sympathieke vereeniging zou moeten verhinderen. Wanneer echter in die vereeniging toestanden bestaan die dringend verbetering eischen en wanneer men dan ziet dat de macht in handen is van menschen, die bestaande fouten niet willen of kunnen weg-nemen, dan is dat voor menigeen een reden om zich van de zaak maar niet veel meer aan te trekken, omdat hij veel beter zijn kostbaren tijd aan de wiskunde kan besteden en omdat er heel veel actie toe noodig is, om radicale hervormingen tot stand te brengen.

Het is U waarschijnlijk niet duidelijk, dat ik de weinige belangstelling der leden slechts voor een deel toeschrijf aan de besturen en uw gevolgtrekking dat „de geringe belangstelling der leden direct en alleen te zoeken is bij de besturen” is daarom niet juist. Ik liet er dan ook op volgen: „Mijns inziens moet „een” reden van steeds verminderend enthousiasme in officieele Corps-aangelegenheden gezocht worden in de wijze, waarop de verkiezingen tot stand komen” en deze opvatting sluit andere oorzaken van onverschilligheid niet uit.

„Wanneer de besturen niet vertegenwoordigen de meerderheid der leden, dan zal dat voor die meerderheid aanleiding tot strijd zijn”, zegt gij dan verder.

Ik beweer, dat in de tegenwoordige omstandigheden, dat voor de meerderheid der leden aanleiding is tot onverschilligheid.

Het komt mij voor, dat de taak van het bestuur is, niet alleen om de bestaande toestanden in stand te houden, maar vooral om de vereeniging vooruit te helpen en haar door een krachtig werken tot bloei te brengen. Daarom moet een bestuur vervuld zijn met een vurig enthousiasme, een onzelfzuchtige belangstelling voor die vereeniging, en moet het daarbij nog de capaciteiten bezitten om aan de gewenschte verbeteringen uitvoering te kunnen geven. Dan eerst zal er van dat bestuur kracht uitgaan en zal het in staat zijn iets van hun enthousiasme aan de leden mede te deelen, dan zal een bezielende invloed van hen uitgaan, wat krachtig handelen der leden tengevolge heeft.

En nu meen ik, mijnheer De Vogel, dat we tegenwoordig nog heel ver van dien ideaal-toestand af zijn, maar door steeds de meest geschikte personen candidaat te stellen, kunnen we die ideaal-toestand iets naderen.

Dat tracht ik te bereiken met de voorgestelde wetswijziging, die mijns inziens het directe gevolg zal hebben, dat bekwame en belangstellende personen de vereeniging zullen vertegenwoordigen.

Waar ik in het bovenstaande mijne beschouwingen uitstrek over het Corps in algemeenen zin, daar is echter de wetswijziging alleen bedoeld voor de commissies in de Corpswet bedoeld.

Het spijt mij daarom tot eenige onduidelijkheid te hebben aanleiding gegeven, wat betreft Hoofdstuk II artikel 6 der Corpswet.

Volgens de Corpswet hebben de leden het recht candidaten te stellen, iedere commissie wordt ook door de leden benoemd, door den Senaat geïnstalleerd. Maar omdat de leden geen gebruik maken van het recht hen volgens de wet gegeven, daarom moet de wet gewijzigd worden, en ik ben het met U eens dat het slechts neerkomt op vergemakkelijking der candidaatstelling.

Tegenwoordig wordt practisch beschouwd, een commissie wel door den Senaat, zij het dan ook namens de leden, benoemd.

De wetswijziging moet ten doel hebben, een overwegende invloed van den Senaat in dezen te voorkomen. Maar ik ben het niet met U eens den Senaat het recht te ontnemen om candidaten te stellen voor de in de Corpswet genoemde functies.

Mijnheer De Vogel, wij willen beide hetzelfde, ik verwacht veel meer belangstelling, die zich zal uiten in daden, maar gij verwacht evenveel enthousiasme als tegenwoordig, en zooals gij zeer terecht opmerkt: Wij verwachten beiden een gezonder toestand. Maar hoe, mijnheer De Vogel, meent gij, dat die gezonder toestand zich zal uiten, wanneer het enthousiasme volgens U hetzelfde blijft?

Met uwe opvatting, dat de verkiezingsstrijd zich door even groote heftigheid en verbittering zal kenmerken, ben ik het niet eens.

Omdat dan iedereen, op gemakkelijke wijze, in staat gesteld wordt zijne overtuiging te doen gelden, zullen veel meer leden aan de stemming deelnemen, omdat ieder zich een overtuiging heeft gevormd over den door hem gewenschten persoon, en hij belang stelt in het resultaat. Tegenwoordig geven velen zich niet eens de moeite, een

oordeel over den gestelden candidaat uit te spreken, want het kan hen niets schelen.

Ik wensch bij iedere verkiezing een strijd, maar een strijd met gelijke wapenen, een eerlijke strijd om beginselen, waarin de meerderheid van het Corps beslist en bij welke beslissing iedereen zich dient neer te leggen.

Het strijden voor gemeenschappelijke belangen zal eenheid brengen en geen tweespalt, van partijen, in den zin zooals die tegenwoordig heeten te bestaan is dan geen sprake meer.

Bij verkiezingsstrijd zullen niet slechts de uiterste partijen tegenover elkaar staan, maar zal een grooter aantal Corpsleden belangstellend worden, waardoor ook de gematigden grooten invloed krijgen en dus veel van de verbittering wordt weggenomen.

En hiermede, mijnheer De Vogel, meen ik, mijn stelsel voldoende tegenover uwe opmerkingen te hebben uiteengezet.

Het is te wenschen, dat de leden ook eens hunne beschouwingen hierover bekend maken, opdat het zoo belangrijke vraagstuk van alle kanten worde bekeken.

Het kan geen nut hebben, de debatten tusschen U en mij nog voort te zetten, maar ik verwacht dat binnen korten tijd voorstellen over de Verkiezingen, zij het dan ook in gewijzigden vorm, bij den Senaat zullen worden ingediend, en dan kan eenige weken daarna, op een Corpsvergadering door de leden hierover worden beslist.

A. J. PRINS VISSER.

Hervormingen.

Het doet mij genoegen uit Uw tweede schrijven te lezen, mijnheer Prins Visser, dat mijn bedoeling begrepen is. Juist de beschouwingen over bestaande en door Uw wetswijziging te bereiken toestanden die in Uw vorig stuk zoo'n voorname plaats innamen, waren het die mij noodzaakten onder Uw artikel der vorige week mijn stuk te plaatsen. Waar gij nu ongeveer dit zegt: „Dat de macht in handen is van hen niet waardig ze te bezitten, is voor menigeen een reden zich van de zaak niets aan te trekken, omdat hij veel beter zijn kostbaren tijd aan wiskunde kan besteden, en omdat voor radicale hervormingen heel veel actie noodig is”, geloof ik dat gij U op den juisten weg bevindt. Met genoegen verneem ik het ook Uwe bedoeling niet was uitsluitend bij de besturen den fout te zoeken, ofschoon het in Uw schrijven van de vorige week vrij duidelijk stond.

Wat betreft Uw bewering dat een ongeschikt bestuur in de tegenwoordige omstandigheden voor de meerderheid der leden aanleiding is tot onverschilligheid, daarin zie ik met genoegen de woorden in de tegenwoordige omstandigheden. Zooals bekend wegen die bij mij zwaarder dan mogelijke fouten van het bestuur. Uwe opvatting over bestuursplichten is werkelijk schitterend, ik hoop, maar twijfel of door Uw wetswijziging slechts aanbidders dier opvatting op den voorgrond zullen treden.

Wat betreft de bevoegdheid van den Senaat voor het stellen van candidaten voor verschillende commissies, daarop kom ik later meer uitgebreid terug.

Hoe zal een gezonder toestand zich uiten wanneer het enthousiasme hetzelfde blijft? vraagt gij mij. B.v. door betere resultaten, door tevredenheid van hen die bij dien toestand belang hebben. Maar ik verneem dat gij mijn bedoeling niet juist gevat hebt toen ik sprak van gezonder toestand. Gij meent, vermoed ik, dat ik doelde op de toestand van corps en vereenigingen, terwijl ik met toestand bedoelde dat de candidaatstelling zooals die tegenwoordig bestaat verkeerd is, iets wat aanleiding kan geven tot veel droevigs; ik vind de vrije candidaatstelling een gezondere instelling en zou indien die tot stand kwam dat een gezonder toestand vinden.

Uwe opvattingen over de verkiezingsstrijd over het oordeel dat velen over candidaten zullen hebben, ik kan er niet mee gaan, ik geloof dat alles blijft zooals het is.

Zeker zou het wenschelijk zijn als ieder zich neerlegde in een eerlijke strijd om beginselen, bij de beslissing der meerderheid. Of 't ooit gebeuren zal zonder gemok en gezeur, ik kan 't nog niet gelooven.

Hiermede mijnheer Prins Visser meen ik ook mijn standpunt voldoende uiteengezet te hebben en hoop met U dat spoedig voorstellen de verkiezingskwestie betreffende bij den Senaat zullen worden ingediend en dat een wetswijziging in vrije richting spoedig tot stand zal komen.

J. E. A. DE VOGEL.

De president opende om 8¹/₄ uur de vergadering en gaf het woord aan den heer J. Abendanon, die daarna zijne lezing over een blik in het verleden en de toekomst der inheemsche bevolking van Indië begon. Spreker ontving met groote waardeering de uitnodiging van het bestuur van Vrije Studie om hier te Delft over dit onderwerp te komen spreken, wjl het spreekt van belangstelling in onze koloniale aangelegenheden. Velen toch van de hier studeerenden zullen eenmaal geroepen zijn tusschen de keerkringen het hier geleerde, in 't belang van de nijverheid en landbouw en mijnwezen, in praktijk te brengen. Zullen zodoende geroepen zijn mede te werken tot de economische ontwikkeling, waar bij de techniek een onmisbare factor is. Het onderwerp in al zijne zeer belangrijke onderdeelen kan spreker niet geheel behandelen. Hij zal zich bepalen tot de voornaamste punten, daar hem anders de tijd zou ontbreken.

Om een juist beeld van den tegenwoordigen toestand te verkrijgen zal het noodig zijn een blik in het verleden te slaan. Reeds veel is er verbeterd, maar dat neemt niet weg dat de zwarte bladzijden, die de historie onzer koloniën vullen, blijven bestaan. En al is het aangenaam de toekomst tegen te blikken zonder om te zien naar die zwarte bladzijden, omdat die spreken van tijden die voorbij zijn „soedah lama”, *) is het noodig om te zien en rekening te houden met het verleden, om bestaande fouten te verbeteren.

Spreker vestigt er de aandacht op dat het niet zijn doel is te hekelen. Slechts moeten fouten erkend worden.

't Oorspronkelijk doel waarmede wij ons in Indië vestigden was de koophandel hetgeen in 1602 aanleiding gaf tot de stichting der O. I. C., die, ontstaan uit vele kleinere maatschappijtjes, door het monopolie voor alleenhandel, haar door den staat geschonken, een publiek rechterlijk karakter had. De drijfveer die van dat oogenblik onze handelingen in Indië beheerschte was de zucht naar winst. Daaraan werd alles ten offer gebracht en hoofdzakelijk ondervonden hiervan de inboorlingen de gevolgen, die een maximum arbeidskracht moesten leveren voor een minimum loon, waarmede zij oprachten die fabelachtige groote winsten uit die dagen.

Spreker wil al die gevallen van uitzuiging niet behandelen, maar gaat verder met de historie. Toen in 1789 de O. I. C. door gebrek aan beleid te gronde was gegaan en hare bezittingen overgingen in handen van den staat, werd door de staatscommissie, waarvan spreker noemt het lid D. van Hogendorp, een onderzoek ingesteld waarvan het resultaat werd neergelegd in een rapport het welk in 1803 werd overgelegd. Het is een merkwaardig boek maar te betreuren is het dat toen nog zoo weinig van de denkbeelden daarin neergelegd in toepassing werden gebracht en men eerst veel later hiermede begon. De beginselen uit de compagnie tijd waren te sterk ingeworteld en zijn zelfs nu nog niet geheel verdwenen.

On'der Daendels zien we het reuzenwerk, de groote postweg over Java, tot stand komen, de arbeid daarvoor noodig verkreeg hij door heerediensten of eenvoudiger gezegd onbetaald werk. Ofschoon het plan tot aanleg van dezen postweg werkelijk getuigd van kracht en energie was de uitvoering droevig. Daarna kregen we het Engelse tusschenbestuur, dat wij niet anders kunnen dan waardeeren. Raffles, de gouverneur, een zeer verlicht man, was het die regelingen trof in 't belang van de bevolking, in 't belang van nijverheid en landbouw, die zich inliet met de wetenschappen en kunsten.

Aan hem danken wij de restauratie van de Boro Boedoer, de oude Hindoetempel, ongetwijfeld Java's grootste en schitterendste herinnering aan beschaving uit vroeger dagen. Raffles interesseerde zich voor Java's geschiedenis en heeft daarover geschreven. En 't is dus licht te begrijpen, het groote verschil dat er bestaat tusschen dit werk en het overzicht dat Daendels gegeven heeft van zijn eigen bestuur. Maar Raffles zoowel als Daendels begingen denzelfden misstap, n.l. het verhuuren van gronden ten bate der schatkist. Zij schonken dus het bestaan aan de particuliere landerijen, die oorzaak zijn geworden en gedeeltelijk nog zijn van wantoestanden die geknaagd hebben aan de welvaart van den inboorling. Immers de eigenaren dier landerijen bezaten het recht tot het laten verrichten van heerediensten, ook betaalde de kleine man de pacht die

*) Al lang geleden.

hij voor het bebouwen van den grond aan zijn heer schuldig was met een groot deel van de oogst, die deze voor kolossale prijzen op de Europeesche markt verkocht. De bewoners van zoo'n particulier eigendom, de opgezetenen, bezaten slechts eenig verbruiksrecht, wat hen evenwel kon worden ontnomen indien zij nalatig waren in 't vervullen der heerendiensten of in 't betalen der pacht.

In 1816, na het eindigen van den strijd tegen Napoleon, bekwamen wij van Engeland onze bezittingen terug met uitzondering van Singapoer met Malaka en eenige andere punten, die het als loon voor de hulp ons verleend tot zich trok. We merken dan op Van den Bosch, wiens naam onafscheidelijk aan de Indische geschiedenis verbonden is. Van den Bosch was voor regeling en schepping. Het cultuurstelsel, door dezen gouverneur ingesteld, heeft, ofschoon het groote winsten heeft afgeworpen, den inlander het kindje van de rekening gemaakt. Het leverde absoluut geen voordeel voor de bevolking. Het gouvernement wees de plaats die bebouwd, het gewas dat verbouwd moest worden, aan. Dikwijls moest de arbeider groote afstanden afleggen om de hem aangewezen plaats te bereiken. Ook werden wel eens slechte gronden aangewezen, die meer arbeid vereischten om voort te kunnen brengen en waarvan de productie uit den aard der zaak toch klein bleef. Deze producten moesten dan gebracht worden in de gouvernementspakhuisen dikwijls over enorme afstanden. Wat met het oog op het niet makkelijk vervoer veel moeite en tijd vereischte en die dan betaald werden met ongeveer $\frac{1}{3}$ van de marktwaarde der producten, terwijl bij mislukking der oogst van vergoeding geen sprake was. Het is niet te verwonderen dat dit stelsel de vooruitgang geheel tegenhield, het bracht de bevolking absoluut geen voordeel op. De bezwarende bepalingen van het stelsel zijn in de laatste jaren ingezien, de gedwongen suikercultuur werd in 1879 opgeheven, die voor de koffie bestaat, hoewel zeer beperkt en minder bezwarend, nog heden.

Langzamerhand vestigden zich in onzen archipel verschillende vreemde oosterlingen, als Chinezen en Arabieren. Geen opgezetenen zijnde waren dezen dus vrijgesteld van culturdiensten en heerendiensten die de inheemsche bevolking in beslag namen en stonden dus verschillende bedrijven voor hun open, als groot- en kleinhandel enz., en hebben vooral de Chinezen zich een overheerschende invloed weten te bemachtigen. Allengs kwamen zij in het bezit van de pandhuis- en opiumpacht. De inlander, landbouwer zijnde en door de bestaande toestanden zeer begriepelijk geen kapitalist, moet, wil hij geld betrekken, leenen bij den Chinees, waarvan deze een niet geringe woekerrente trekt. Ook het opkopen van het te velde staand gewas voor de oogst daar is werkt slecht en wordt door den Chinees veel te gering betaald. Deze, het gewas goedkoop bekomende, verkoopt het naderhand voor veel hooger prijs als het overvloedige aanbod in den oogsttijd langzamerhand vermindert. Ook de opiumpacht, die langen tijd in hun handen was, beoogde afzetten van de bevolking, die voor veel te hoogen prijs de opium van den pachter kocht. Ook gaf deze hooge prijs aanleiding tot een tierige smokkelhandel, die dikwijls uitliep op gevangenschap voor den verbruiker van ingesmokkelde opium. Tegenwoordig is de opiumpacht vervangen door de opiumregie in handen van den staat, die de stof bereidt in de staatsfabriek te Weltevreden en ze tegen vaste prijzen aan de bevolking verkoopt. Sprekers opinie is dat al zeggen sommigen dat drank kwader is dan opium, dat niet wegneemt, het laatste toch een ramp voor de bevolking is die verdwijnen moet. Ook de pandhuispacht heeft veel ellende veroorzaakt. Gelukkig zijn thans maatregelen daar, die de buitensporige winsten verhinderen. Onze volle aandacht verdienen dan ook de credietinstellingen zooals die tegenwoordig bestaan en die den woeker bestrijden zullen.

Als eerste instelling noemt Spr. de Dessaloemboeng (dorpsschuur). Dessa is de naam die men geeft aan het verband van verschillende naast elkaar liggende gronden die verenigd zijn door gemeenschap van belangen. De gronden zijn in gemeenschappelijk bezit van de opgezetenen die zorgen voor de bebouwing. Om 't jaar, soms om de twee jaar, verwisselen de bewoners dan onderling van gronden. De dessaloemboeng bestaat tegenwoordig in vele dessa's. Vrijwillig brengen de landbouwers na den oogsttijd een gedeelte van hun gewas in de loemboeng, waardoor kapitaal wordt opgehoopt. Zij kunnen dan uit die loemboeng in tijden van schaarste rijst leenen. Voor 1 pikol die zij leenen, betalen zij met ingang van den nieuwen oogsttijd $1\frac{1}{2}$ pikol terug. Oogenschiijnlijk lijkt dit veel, maar

in aanmerking nemende dat het gewas vlak na de oogst natuurlijk zeer goedkoop, later duurder wordt, is deze winst van een $\frac{1}{2}$ pikol toch zoo bijzonder hoog niet, in alle geval veel minder dan de woekerwinsten van voorheen. Die winst wordt opgespaard om kosten voor administratie enz., te dekken en voor het vormen van een kapitaaltje.

Het groote voordeel is dat de inlander in den duren tijd rijst kan leenen om in den goedkoopsten tijd weer terug te betalen. De enquête die dan ook is ingesteld naar het werken der loemboengs heeft den goeden naam dezer instellingen alleszins bevestigd. De dessabanken beginnen met een kapitaal uit 's lands schatkist. De landbouwer kan er tegen fatsoenlijke rente werkkapitaal ter leen krijgen. De winsten die behaald worden vloeien terug naar de schatkist tot dat het daaruit geleende begin-kapitaal zal zijn teruggestort. Daarna komen zij aan de bank die ze dan geheel tot bevordering der landbouw kan aanwenden. Deze instelling beschermt den kleinen man tegen den woeker. Een tweede vorm van de Dessaloemboeng, zooals boven beschreven, is de zaai-loemboeng, met het doel zaai-rijst te verstrekken. Een groot aantal van deze drie instellingen werken thans in het belang der bevolking en deze bloei bewijst wel dat de Javaan, wanneer hij daartoe in de gelegenheid is, wel degelijk geneigd is tot sparen, een eigenschap die hem altoos ontzegt is. Wat spr. ook nog bewijst door de statistiek der postspaarbank, die in de laatste jaren, wat betreft Javaan-inleggers en door hen ingelegde gelden, voortdurend geklommen is. In 1907 26000 inleggers tot een bedrag van ruim 1 miljoen gulden. Ook hebben de dessabanken geleerd dat de terugbetaling vrij geregeld geschied, wat een weerlegging is van de beschuldiging als zou de Javaan liever leenen dan terugbetalen.

Wat de spaarzaamheid betreft winnen de vrouwen het van de mannen. Zorgende voor het huishouden en hare kinderen, zooveel mogelijk wat bijverdienende om de lasten te verlichten, beseft zij beter de waarde van het geld. Veelal tracht zij door een warong, een winkeltje van eetwaren en artikelen voor dagelijksch gebruik, er wat bij te verdienen. Zij betaalt daarvoor bedrijfsbelasting, dus moet de grootst mogelijke zuinigheid betracht worden. Ook helpt zij bij het planten wieden en oogsten. Spr. beschrijft de zeldzame bekoring die uitgaat van het Indische landschap in den oogsttijd, als de vrouwen der dessa in groote getale uittrekken om zich te verspreiden over het veld om de padi te snijden, die het loon is van noesten vlijt.

Ook is de maatschappelijke toestand der inlandsche vrouw niet begeerenswaard. Hard werken voor het onderhoud van het gezin, de bovengenoemde warong, het batikken, de zorg voor de kinderen, dikwijls als belooning daarvoor het zien verdwijnen van de liefde van haar man die een ander begeert, dat alles maakt dat zij leert berusten. Het zou toe te juichen zijn indien hare toestand verbeterd werd. Spr. wijst o. a. er op hoe groot het getal sterfgevallen door bevallingen is, hetgeen grootendeels toegeschreven moet worden aan verkeerde behandeling, aan onwetendheid. Een heerlijk arbeidsveld staat voor Nederlandsche vrouwen, die hare inlandsche zusters willen opheffen, open.

Van groot belang voor de ontwikkeling zijn geweest de spoorwegen. In 1875 bestonden op Java slechts twee lijnen, Batavia—Buitenzorg en Semarang—Solo—Djoeja, beiden aangelegd en beheerd door de Nederlandsche Indische Spoorweg Maatschappij.

Thans zal een blik over Java's spoorwegkaart doen zien hoe kolossaal het net van spoor- en tramwegen zich heeft uitgebreid, terwijl ook de auto zijn intrede reeds heeft gedaan. Ook bestaat thans de lijn Padang—Priaman getrokken naar de Ombiliën kolenvelden, terwijl een begin zal worden gemaakt met den aanleg van de hoofdlijn van Telokbetong in de Lampongsche districten naar het noorden. Veel valt er op dat gebied nog te doen en niet mag Nederland daarbij vergeten dat het zijn spoorwegen aanlegde van de batige saldo's uit Indië getrokken tot een bedrag van 600 miljoen. De spoorwegen zijn onontbeerlijk voor bevolking, landbouw en nijverheid.

Niettegenstaande de vrachtprijzen zeer laag zijn, voor inlanders 1 ct. per kilometer, is toch deze prijs hen dikwijls nog te hoog en worden groote afstanden te voet afgelegd. Dit was o. a. merkbaar toen door den aanleg van de lijn door Besoeki groote stukken oerwoud voor ontginning in aanmerking kwamen. Vele gezinnen uit het overbevolkte Bageleen zijn toen getrokken te voet dikwijls naar Besoeki, wat een reis van dagen is. Het beeld dat deze landstreek thans aanbiedt, komt overeen met streken in Amerika, waar eerst de bijl haar werk deed en toen de ploeg volgde.

Menig gezin kwam hier van armoede tot welstand. De regeering, op den ingeslagen weg voortgaande, vergemakkelijkt tegenwoordig ook de overtocht van landverhuizers uit dicht bevolkte streken van Java naar het schraal bevolkte Zuid-Sumatra, en indien deze proefneming gunstig zal verlopen, zal niets 't beletten haar verder voort te zetten, daar nog zoovele eilanden van den archipel streken bezitten die daarvoor in aanmerking komen.

Spreker verzocht den voorzitter hier de pauze te willen laten aanvangen.

Na de pauze vangt spreker aan met eenige beschouwingen over het onderwijs. Oorspronkelijk zeer beperkt is het echter tegenwoordig meer uitgebreid, ofschoon het vaak door bezuiniging in vooruitgang is belemmerd geworden. Op Java bevonden zich in 1907 ongeveer 600 eerste klasse en tweede klasse scholen. In eenige hoogere klassen wordt Nederlandsch onderwezen, die dan bezocht worden door meer begaafde jongelieden, die verder wenschen door te studeeren voor inlandsch arts of ambtenaar. Ofschoon in dit geval het aanbeveling verdient ze direct de Europeesche lagere school te doen doorloopen. Verder heeft men nog een vrij aanzienlijk aantal particuliere scholen waarvan het leerlingental echter veel minder is en die weer onderverdeeld worden, in scholen met en zonder rijkssubsidie. Spreker vestigt de aandacht op het betrekkelijk gering aantal meisjes onder de leerlingen, wat verband kan houden met de vrij vroege huwbaarheid, daar daarmede het schoolgaan ophoudt.

Op Java bestaan meer scholen dan op de buitenbezittingen, waar dan nog bijkomt, dat de meeste scholen daar zich zullen bevinden in de dichtbevolkte gedeelten als Menado en Ambon. Het schoolbezoek van meisjes is echter in verhouding beter dan op Java. Afzonderlijke meisjesscholen van gouvernementwege bestaan er niet, wel door zendelingen gesticht. Spr. wil bij de zending wat langer stil staan. Hij wijst op de werkelijk schitterende resultaten daarvan op het gebied van de geneeskunde in den vorm van hospitalen. Waarvan dat te Djocja zich zelfs in den steun van den Sultan mag verheugen. Ook wijst spr. er op dat de zending zich langzamerhand niet meer zoo zeer ten doel stelt het bijbrengen van dogmatische leerstellingen bij den inlander, als wel het brengen van eerbied voor de beginselen van Christus, die, het Javaansche volkskarakter in aanmerking nemende, wel welig zullen opbloeien. Spr. noemt den heer van Emmerik en mej. Jans. De eerste die de Wittekruiskolonie heeft gesticht te Salatiga, waar arme inlandsche kindertjes door hem worden opgevoed en onderwezen om later als bruikbare mannen in hun eigen onderhoud te voorzien, en mej. Jans, die een dergelijke kolonie voor arme vrouwen en meisjes tegen de hellingen van de Moeria in Japara heeft gesticht. Spr. wijst op het geldgebrek waarmee de laatste vooral dikwijls te kampen heeft, en verzekert dat steun in die richting nuttig en noodig is en met voldoening bekroond wordt.

Het kan niet anders of de techniek zal in de ontwikkeling het hare moeten doen. Andere lagen dan de inlander hadden zich meester gemaakt van bedrijf en techniek. Toen de toestand veranderde stond de inlander ten achter, zonder kapitaal, zonder materieel, zonder kennis. Verbetering zou hierin brengen het oprichten van ambachtsscholen, waar plannen voor bestaan, die evenwel nog niet zijn uitgevoerd. Naast landbouw zal de inlander zich moeten wijden aan nijverheid. Eerst als huisvlijt, langzamerhand klein industrie, om dan over te gaan tot het groot bedrijf, waarbij de waterkracht in Indië, in zoo groote mate aanwezig, kan worden aangewend. Het is de plicht der regeering de bevolking daarin bij te staan. En de vele schatten in den bodem moeten opgebracht. Werktuigkunde en Mijnbouwkunde, dat alles wacht op vooruitgang. Van niet te onderschatten belang acht spr. het dat aan de T. H. gelegenheid wordt gegeven zich kennis van Indische taal en toestanden te verschaffen. Zoowel voor den ambtenaar als voor den ingenieur is het een onafwijsbare eisch daarmede vertrouwd te zijn. Want al is van verschillende zijden toegejuicht het krachtige optreden in de buitenbezittingen, zelfs nog toen bekend werd dat ook vrouwen en kinderen waren neergelegd, wat tegenwoordig als technische term voor doodschieten geld, we moeten daarbij niet vergeten dat dikwijls dit de gevolgen zijn geweest van onoordeelkundig en door de bevolking niet begrepen handelen, het zich mengen in zaken van vorsten en stammen, die men vroeger nooit aandacht had geschonken, ze kalm aan hun lot had overgelaten. Ook het bestuur, vooral op de buitenbezittingen veel voorkomend, van gezaghebbers, die, ofschoon eerbiedwaardige menschen, noch door kennis, noch door opvoeding

en beschaving geroepen waren leiding te geven, heeft vaak ellende veroorzaakt. Het is een wetenschap „hoe macht aan te wenden?" Meer belangstelling moet getoond voor de volkeren. Politiek beleid eischt kalm overleg, niet direct wapengeweld. Wij moeten met de westersche beschaving in het Oosten gelijken tred houden, ofschoon door alles wat daar nu reeds gebeurd is, deze wel bij de Inlandsche bevolking een kwade naam zal hebben. Spr. verdedigt het gewapend optreden zooals het in vele gevallen heeft plaats gehad niet.

Onderwijs, tactvolle leiding, ontwikkeling van vorsten en onderdanen, betaalde wegen voor de welvaart, dat alles moet leiden tot vooruitgang. Duidelijk wordt in den laatsten tijd die vooruitgang in den inlander merkbaar. Hij wil het licht, het volle licht, dat dwingt tot voorwaarts gaan. Reeds is opgericht de vereeniging Boedi Oetomo, (het groote licht) de Regentenvereeniging, die streven naar vooruitgang op gebied van onderwijs en economische ontwikkeling. Stemmen gaan ook reeds in de buitenbezittingen op. Spr. eindigde met vreugde te memoreeren dat ook hier in Nederland de inlandsche studenten aan de universiteiten zich vereenigd hebben met datzelfde doel, en verwacht dat de Hollandsche collega's zullen inzien, dat het hun plicht is dit streven te steunen.

De voorzitter, het woord nemende, bedankte den heer Abendanon voor het vele interessante door hem ten gehore gebracht, en betreurede zoo weinigen van deze gelegenheid gebruik hadden gemaakt om nader kennis te maken met het wel en wee onzer koloniën, zoo weinig belangstelling was betoond voor iets dat 't zoo veel waard was, waarna hij de vergadering sloot.

Als verslaggever nog eenige regelen. Ook ik betreure zoo weinigen aanwezig waren. Behalve het vele interessante dat de heer Abendanon te vertellen had, was de manier waarop bijzonder aangenaam. Dat was geen dorre opsomming van feiten, dat was een doorvoeld verhaal, dat vaak treffend was, dat het luisteren tot genot maakte. Ook getuigt het niet van veel belangstelling dat geen van hen, van wie wij leeren moeten, aanwezig was, wat zeer te betreuren is. Want 't lijkt mij toe dat de afwisseling tusschen leeren en laten leeren ook wel eens aardig is.

Het bestuur van V. S. geef ik echter in overweging in 't vervolg een andere zaal te kiezen, in de eerste plaats is het hotelleven, als het wasschen van vaatwerk, vorken en lepels enz. zeer hinderlijk, en in de tweede plaats had vooral bij een lezing over Indië de temperatuur wel eenigzins meer op die der tropen mogen lijken. Want 't is toch te gek dat het bestuur zelfs een petroleumkacheltje tusschen zich in moest nemen om op zijn verhaal te blijven, terwijl dan nog de wetenschap, dat 18 menschen kou lijden, het hindert.

J.

Hoe de Webley and Scott te pas kwam.

(Slot).

Ondertusschen vloog de trein door de eindeloze vlakte. Het duurde eenigen tijd eer men uit den trein naar de locomotief durfde komen, want men was bang, dat de bandieten zich daar hadden genesteld en zich koest hielden. Maar ten langen leste loofde een der passagiers honderd dollar uit, als iemand naar de locomotief durfde te gaan en toen slopen een paar conducteurs en moedige reizigers op hun teenen naar voor en waagden zich op den tender. Omdat alles rustig bleef drongen de helden door tot het machinistenhuis, waar de verzameling lijken lag. Men bracht de trein tot staan, juist bij de plaats, waar den volgenden dag een stad zou worden gebouwd. Palen voor het electrisch licht en rails voor tram lagen al in de prairie, morgen zouden de stedelingen per trein worden aangevoerd, en over veertien dagen zou het specialiteiten-theater geopend worden.

De lijken werden van de locomotief geheschen en gedragen naar het huisje van den stations-chef en eenig inwoner van de nieuwe stad, om ter beschikking van den lijkschouwer te zijn. Juist wilden de ietwat zenuwachtige menschen hem bij de rest neerleggen, toen men ontdekte, dat hij nog niet heelemaal dood was. Alles liep uit, om de eenige overgebleven roover te zien, en gelukkig herkende men hem als mede reiziger en redder van vele levens.

(Zie verder Tweede Blad).

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 4 MAART 1909. No. 20.

Want er waren wel twee neger-bedienden doodgeschoten, dat was zoo niet en waarom hadden die kerels ook zoo'n duidelijk zichtbare huid. De rest van het gezelschap was vrijwel heel gebleven, hoewel er hard gevochten was zelfs man tegen man. De rechter om wien het te doen was geweest, had er drie neergeschoten en wonder boven wonder geen schram opgelopen. De anderen scharrelden wat met zakdoeken om hoofden, armen of beenen, maar ze bluftten allemaal weer, dus zoo erg was het niet. De krijgsraad besloot door te rijden tot de eerstvolgende heusche stad en daar de gewonden af te zetten.

Voor men doorreed liet men nog eens het wonderbaarlijke en ijselijke verhaal de wereld in seinen: „Aanval op trein, twintig dooden, dertig gewonden, Hieronimus P. gaat er met den trein van door en redt vijftig menschenlevens; wij komen en brengen H. P. mee”.

Ja lezers, want het was Hieronimus P. Dat had men uitgemaakt na het door snuffelen van de zakken van zijn jasje, dat nog over het peilglas hing. En zoo gebeurde het, dat toen de trein stil hield in Fort Johnson, een groote menigte al aan het station stond te schreeuwen: „Three cheers for Hieronimus P. hurrah.” Maar men merkte al gauw, dat de geestdrift, opgewekt door de extra-ochtendbladen eenigszins misplaatst was, omdat er niet veel meer over was van wat zich eens voorstelde als Hieronimus P. W. I.

De elfde vice-president van de spoorweg-maatschappij stond als vertegenwoordiger van de directie aan het station er bij, wilde in ieder geval Hieronimus naar zijn huis laten overbrengen om hem daar te laten verplegen. En zoo gebeurde het, dat hij per auto van den elfden vice-president, onder groote belangstelling werd weggereden. Toen de zieke verdwenen was en men dus weer alle reden tot schreeuwen had, barstte de geestdrift eerst recht los. Men kreesch, brulde, danste, joelde, alles vanwege dat die trein was aangevallen en er zestien roovers waren doodgeschoten, en omdat Hieronimus een held was, en men eerst niet had mogen lawaai maken.

Zoo belandde P. in het huis van den elfden vice-president van de Grand Trunk Amalgamated Rational Railroad Company.

En terwijl hij bewusteloos lag en hersenkoortsen hem teisterden was hij niet in staat te verhinderen dat chirurgen aan zijn lichaam knoeiden dat het een aard had. Maar wat hij ook niet kon beletten, was dat zijn naam over de heele wereld werd rondgebazuind. Hieronimus P. was wereldberoemd geworden. Alle kranten vermeldten in geestdriftige bewoordingen de heldendaad van den wakkeren Nederlander; ja zelfs werd het verhaal opgenomen in „Neerlandia” onder het opschrift: „Holland op zijn best”.

Hij was een beroemd man geworden en dat niet alleen maar ook een rijk man. De fabriek van Webley and Scott uit dankbaarheid, dat hij hun werk zoo bekend had gemaakt, want in iedere krant stond, dat P. was gevonden met in de eene verstijfde hand zijn bretelles in de andere zijn W. en S. repeteer-pistool, bood hem de vertegenwoordiging aan voor geheel Amerika, mits hij zelf wilde reizen voor de zaak. Het huis van den elfden vice-president moest verdedigd worden tegen de directeurs van tingeltangels die hem wilden hebben om in hun schouwburg een vertooning van het geval te geven.

Maar het mooiste was toch, dat de gemeenteraad van de nieuw gebouwde stad onder geweldige geestdrift en donderend gejuich had besloten de zaak van Schiller-town te veranderen in Hieronimus-P'sburgh als eenige herinnering aan het machtige heldenstuk, en aan het feit dat de trein daar tot staan was gebracht.

Daartegenover stond, dat de eigenaar van de locomotief-fabriek, waarvoor P. was uitgezonden hem op staanden voet ontsloeg, omdat onder de overlevenden van den treinaanval de concurrent was, die de bestelling voor zijn neus had weggehaald.

Ondertusschen wist P. van niets, en ijdele maar. Hij werd verpleegd door de oudste dochter van den elfden vice-president, die juist van de huwelijksreis om de wereld was

teruggekomen en daarna voor goed afscheid van haar man had genomen, omdat de scheiding nog veertien dagen duren zou, en alle andere dingen haar verveelden, wierp ze zich met alle macht op de verpleging van Jeroen. En wonder boven wonder, hij kwam er boven op.

De eerste keer dat P. zijn verstand zoowat bij elkaar had, kwam zijn gastheer aan zijn bed zitten, en begon over zaken. Hij stelde voor, dat Hieronimus verliefd zou worden op zijn verpleegster, die nu met een week vrij gekomen was, haar huwen (het kon niet dichterlijker) en den vijf-en-twintigste vice-president worden, want die plaats was ook open. Hij kon nog net zeggen: „I had better not” voor hij in zijn kussens wegzakte.

Hieronimus werd beter en bekam zelfs van de schrik over de oudste dochter. En terwijl zijn verpleegster hem voortdurend meer haar liefde opdrong, voelde P. zijn hart steeds meer trekken naar de tweede dochter, voor wie Papa in onderhandeling was met een Fransche hertog van het Keizerrijk, omdat hij iets anders niet betalen kon. Om den elfden vice-president een scène te besparen was het paar op een ochtend in eens verdwenen, en belde daarna papa op om te vertellen dat ze op de huwelijksreis gingen en het onhartelijk vonden om geen afscheid te nemen. Hieronimus P. had vier dollar van zijn meisje moeten leenen om den predikant te betalen, die hun trouwde en het jonge paar heeft zich daarna ergens in Amerika verstopt, want zoo gauw had men niet in de gaten dat P. beter was en de dochter van den elfden vice-president had ontvoerd en getrouwd, of men wilde hen weer hebben, nu om met zijn vrouw op te treden.

TOONEEL.

HET ZEDELIIK BEWUSTZIJN.

Spel van de moraal in 4 bedrijven

door ALBERT VAN WAASDIJK. --

Tendenz? Hm... dat is heel lastig te beantwoorden. 't Zou voor mij een bewijs uit 't ongerijmde moeten worden, om hier „ja” op te zeggen. Als we dit stuk van een jongen Rotterdamschen schrijver onder een zekere categorie zouden willen rangschikken, zou ons dat vrijwel mislukken. En toch, na 't zien van dit Hollandsche werk, is er een zekere onbevredigheid in ons, die ons vragen doet stellen als: „wat wil de schrijver precies?” Het „spel van de moraal” doet ons denken aan een zekere tendenz, aan een pièce à thèses. Een zuiver psychologische comédie of drama heeft hij niet bedoeld. Wat dán? Dus 't eerste. Maar laat me vooraf een algemeene indruk geven. 't Stuk houdt zeer zeker bezig, maar laat ons zeer onbevredigd. Dit om een zekere stemming van 't publiek aan te toonen.

Waaraan zijn deze twee uitwerkingen op 't publiek te wijten?

Hiervoor diene eerstens een korte inhoudsopgaaf.

Hein van Hoven, getrouwd kantoorman, heeft een typiste van zijn kantoor verleid. Een vriend komt hem over dit geval onderhouden, brengt zijn zelfverwijf tot een daad, door hem te toonen hoe hij zijn vrouw, die hem liefheeft, en zijn kinderen, waarvan hij veel houdt, gemeen behandelt. Hein van Hoven wil de verhouding tot zijn typiste uitmaken vraagt raad. Hij krijgt die en volgt die ook direct op.

Hij laat de typiste bij zich komen, zegt haar, dat 't uit moet zijn, vraagt of zij den boekhouder, een flinke werkzame jongen, die van haar houdt, niet zou kunnen trouwen. Hij overreedt den boekhouder eindelijk moed te hebben 't meisje te vragen. Dit loopt alles zeer vlug van stapel en aan 't eind van 't eerste bedrijf zien we dit plan al bijzonder lukken na wat smart van den kant 't meisje. Maar nu komt de vereeniging „Het zedelijk Bewustzijn” op de proppen. Van Hoven is gesignaleerd door een der verspiedsters, met het meisje ingaande in een Rendez-vous.

Wanneer nu op den dag der verloving, 't meisje, de boekhouder en de ouders van 't meisje, bijzonder feestelijk zijn, komt een brief van 't Zedelijk Bewustzijn aan de ouders, om de handelingen bekend te maken van Annie aan haar ouders. De vader wil eerlijk zijn, na een strijd met zijn vrouw, vertelt aan den galant van 't meisje den brief. Deze gelooft aan laster, wil niet gelooven dat 't waar is, gaat naar de presidente van 't Zedelijk Bewustzijn, vindt haar man, die de zaak doorziet, zelf een ongelukkig leven bij zijn vrouw heeft, en hem geruststeld, omdat hij niet de illusie van den boekhouder wil vernietigen.

Leeghwater.

We krijgen een vergadering van 't Bestuur van Zedelijk Bewustzijn. Besloten wordt de vrouw van van Hoven te vragen toe te treden. Zij en de presidente, die haar man en kind verwaarloost en daardoor haar man naar andere vrouwen doet verlangen, zijn oude vijandinnen. Onder-tusschen komt de moeder van de typiste, een handige vrouw, bij haar om haar deels „de waarheid eens te zeggen”, deels om van haar gedaan te krijgen verder haar mond te houden, vooral om den schrijver gelegenheid te geven nu eens eenige tirades op alles wat zedelijk bewustzijn is, aan 't publiek te brengen.

Van Hoven denkt dat alles geregeld is, hij wil nu zich verder aan zijn vrouw en kinderen wijden. Nu komt de presidente van de vereeniging bij zijn vrouw, laat haar op de lijst teekenen, maar door haar oude haat, en 't tegen-spreken van mevrouw van Hoven, laat ze zich verleiden bij haar tegenstandster argwaan op te wekken. Van Hoven komt deze argwaan versterken door van streek te raken als hij merkt dat ook in zijn huis „t Zedelijk Bewustzijn” aan den gang is geweest. Een half tragische scène volgt. Dat is 't slot.

Dit is de korte inhoud. Nu de vraag, waarom 't stuk wél bezig houdt, doch geen bevrediging geeft in eenig deel.

Dat 't stuk bezig houdt, is te danken aan 't feit, dat we, hoewel matige interesse van 't begin af aan in de personen hebbende, we nieuwsgierig zijn te weten, wat er nú weer gebeurt. Na 't eerste bedrijf zou 't afgelopen kunnen zijn, maar we weten dat we nog 'n paar uur in den Schouwburg zullen blijven. Te berekenen wat er gebeurt is onmogelijk, dús zijn we nieuwsgierig. Dat is over 't algemeen den heelen avond zoo. We weten na ieder kleine scène heusch niet wat komen zal. Vandaar een zekere spanning.

Nu zijn alle handelingen, effecten, 't gevolg van uiterlijke krachten, die ze niet voorzien kunnen. Bijna niets spruit voort uit een psychologisch „moeten”, en dit, met wat daarmede samengaat, is 't gevolg van de zéér weinig diepe karakterteekening. Géén van de handelingen doet ons zien, dat die voortspruiten uit 't een of ander karakter, nòch uit de een of andere algemeene noodzakelijkheid. Er zijn slechts twee personen wier karakter als bij personen eenigszins vast is aangegeven; dat zijn de moeder van de typiste en de vrouw van van Hoven. En dit is zeer zeker de oorzaak van onze onbevredigdheid en de matige belangstelling in de handelende en lijdende personen.

En dit alles lijkt mij toe een gevolg te zijn van de behandeling door den auteur, want er komen werkelijk genoeg zéér dramatische gegevens in voor, die, beter uitgewerkt, het publiek niet van harte hadden doen lachen op pijnlijke momenten.

Toch aan den anderen kant is er een zekere raakheid in de opeenvolging van de goed ineengezette scènetjes, die ons de goede gaven van den schrijver deden zien.

Zoo kom ik tot de conclusie, dat deze jonge Hollandsche auteur, niettegenstaande zijn talent, wat hij zeer zeker heeft, niet tegen zijn onderwerp op kon, waar hij zulke dramatische kansen en gegevens voor fijne karakterteekening liet voorbij gaan of heelemaal niet uitwerkte.

Wat het spel betreft wil ik vermelden, dat de heer Tartaud me in de rol van van Hoven niet voldeed als anders, dat zijn vrouw haar kleine en vervelende rol héél goed speelde, dat mej. Duymaer van Twist in de rol van de typiste over 't geheel uitmuntend was. De heer Vrolik, die de rol van boekhouder vervulde, wist veel moois van die rol te maken, hoewel hij op sommige punten faalde. De heer Morriën en de heer de Jong waren minder gelukkig. Vooral de tweede bulke zijn rol op een ergerlijke manier uit, waar hij véél fijner méér en zuiverder effect had verkregen. Nu nog mevr. van Eysden—Vink. Ze had een rol, n.l. die van presidente van de vereeniging „het Zedelijk Bewustzijn”, die haar uitmuntend paste en die ze ook uitstekend speelde. Maar hier deed zich 't geval voor, dat 't eenige moment, waarin zij tragisch moet spelen, n.l. als haar man háár, de presidente, bekent zeer verschillende malen bedrogen te hebben, zij absoluut faalt.

Toen deze mededeeling onverwachts haar werd gedaan, waardoor zij, al was 't maar kort, moest vernietigd zijn, kwamen de woorden er uit, alsof ze zeggen wilde: God wat zeg je, is die man dood, en ik heb hem voor 25 jaar nog zoo goed gekend, hij kwam hier elken dag voorbij”.

Dat was allerleelijkst, maar waar de rest van haar rol een ander genre van spelen betrof, en ze dáárin uitstekend was, mag ik op 't dramatische talent van mevr. van Eysden niet te veel doorgaan.

Locomotieven met oververhitten stoom.

Dit was het onderwerp, waarmede de heer A. G. de Koningh, w.l., adj. ing. der H. S. M., Donderdagavond een drukbezochte vergadering der Werktuigkundige vak-vereeniging bezig hield. Spr. deelde mede dat hij in hoofdzaak zou behandelen de loco's der H. S. M., bij welke maatschappij sinds 1906 proeven met oververhitten stoom zijn genomen. Dat men bij de H. S. M. tot dit systeem overging ligt daarin, dat men een krachtige machine wenschte met dezelfde hoofdafmetingen. Bij een spoorwegmaatschappij is een groot deel van het kapitaal gestoken in de reserve-deelen en hoe meer typen van locomotieven men heeft, hoe sterker dit wordt. De ketelspanning kan ook niet verhoogd worden boven 10 atm., omdat dan de kosten van herstelling sterk beginnen te rijzen.

Het systeem van oververhitting, dat werd gekozen, was dat van Wilhelm Schmidt. Volgens zijne plannen werden toen in het gewone locomotief-type der Maatschappij de vereischte wijzigingen aangebracht. De H. S. M. liet volgens deze plannen bij de Nederlandsche Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmaterieel te Amsterdam twee tenderlocomotieven maken. Het systeem-Schmidt van oververhitting berust daarop, dat de verbranding-gassen van het vuur niet alleen trekken door de gewone vlampijpen, maar ook door wijdere vlamhuizen, waarin pijpen liggen gevuld met natte stoom, die dus oververhit wordt en daarna naar de cylindere wordt gevoerd.

Spr. herinnert er vervolgens aan, dat de voordeelen van oververhitting theoretisch reeds lang bekend waren, maar dat de uitvoering groote technische bezwaren met zich brengt. Het voordeel van oververhitte stoom is daarin gelegen, dat zich daaruit bij expansie geen water afscheidt, dat weer warmte noodig heeft om te verdampen.

Tevens heeft de stoom van hooger temperatuur een kleiner gewicht bij zelfde volumen en geeft dus een besparing aan water. De praktische bezwaren, die de invoering geruimen tijd tegen hielden, zijn de pakking die verbrandde en de smeerolie die verdampte bij deze hooge temperatuur, en eerst in '98 ongeveer had men deze bezwaren overwonnen. Toen werd de eerste locomotief met oververhitting volgens Schmidt door de Königlich Preussische Eisenbahn Verwaltung in dienst gesteld.

In het Buitenland heeft men daarna nog vele andere systemen ingevoerd, voornamelijk met een oververhitter in de rookkast. Eerst in 1906 achte de H. S. M. het systeem van Schmidt genoeg ontwikkeld om te worden beproefd. Toen had zich namelijk de overtuiging gevestigd dat dit systeem het beste was.

Na de pauze behandelt spr. nog even de Pullock-oververhitter, een concurrent, die door Schmidt zoowat verslagen is, om daarna te vertellen van het H. S. M.-systeem en de vele moeilijkheden die men heeft moeten overwinnen om de nieuwe machine geheel en al bruikbaar te maken. Dat men daarin is geslaagd blijkt wel daaruit dat de H. S. M. behalve de twee eerste proefdieren, twaalf groote sneltrein-locomotieven in dienst heeft, er nog tien van heeft bijbesteld en overweegt om de oververhitte stoom ook op goederen-machines toe te passen. Spr. behandelt uitvoerig de geheele inrichting en daarna de smeerpers, de pyrometer (die de temperatuur van oververhitting moet aangeven) en vertelde toen van de proefritten, die gehouden werden om de hoedanigheden van loco's van hetzelfde type met natte en oververhitte stoom te vergelijken.

Men kreeg toen, dat de „oververhitter” 17% kolen en 20% water bespaarde, terwijl de trekkracht 30% hooger is. Van welke invloed deze besparingen kunnen worden blijkt o. a. hieruit, dat de H. S. M. op deze locomotieven per K. M. 11 tot 13 K. G. steenkool verstoekt, op de oude 13 tot 15. Het is nu in den gewonen dienst gebleken, dat de waterbesparing op 25% moet gezet worden. Van welken invloed deze locomotief is op het verkeer, kan daaruit blijken, dat men nu in eens door kan rijden met een zware D-trein van Amersfoort tot Oldenzaal.

Toen spr. zijn toegejuichte voordracht had besloten, bedankte prof. Franco hem nog kort, tevens lof toezwaaiend aan de ingenieurs der H. S. M., die de „kinderziekten” van die locomotief zoo prachtig hebben bestreden en overwonnen.

Onderlinge schietwedstrijden D. S. W.

Het bestuur van de Delftsche Studenten Weerbaarheid heeft besloten spoedig onderlinge wedstrijden te doen houden op rijksgeweer, flobert en revolver. Omdat op deze wedstrijden moet blijken welke schutters in aanmerking komen om mee te oefenen voor de interacademiale, zijn ze zoo vroeg in het seizoen vastgesteld, en we hopen dat er voldoende geestdrift onder de leden van Weerbaarheid huist, om dezen onderlingen kamp goed te doen slagen.

Er zal weder in twee afdeelingen worden geschoten, seniores en juniors. Seniores zijn zij, die hun proef als concoursschutter hebben afgelegd.

Als gewoonlijk kan men vrije baan en personeel schieten. In elke groep zijn voor rijksgeweer 3 prijzen beschikbaar, zoodat het geheele aantal twaalf bedraagt. Bij flobert en revolver heeft men dezelfde indeeling, maar daar hangt het aantal prijzen af van dat der deelnemers.

Het bestuur heeft gemeend ter verhooging der gezelligheid goed te doen vrijen toegang te verleen tot de banen bij de wedstrijden aan alle leden van het D. S. C.

Men hoeft zich voor geen der wedstrijden te laten inschrijven. Ieder lid komt op de baan en als hij lust heeft schiet hij een serie. Voor consumptie zal worden zorg gedragen.

Bij de wedstrijden op geweer mag men zijn eigen wapen gebruiken, mits het een model '95 is. Het bestuur zal trachten gedaan te krijgen dat er op twee banen tegelijkertijd kan worden geschoten. Is het aantal deelnemers op den eersten dag te hoog, dan zullen de wedstrijden de volgende week worden voortgezet. Er zal worden geschoten op 200 M.

De dagen zijn:

Rijksgeweer: Woensdag 10 Maart, van 1—3 uur nam., Geweerbaan Oostsingel.

Flobert: Maandag 15 en Vrijdag 19 Maart, telkens van 2—4 uur nam., Phoenixstraat 68B.

Revolver: Woensdag 24 Maart, van 1—3 uur nam., ook op de Geweerbaan.

Bij het revolver-schieten zal het niet geoorloofd zijn een „Browning”, „Parabellum” of „Webley and Scot” te gebruiken.

Het bestuur hoopt, dat een druk bezoek aan de banen zal getuigen van de geestdrift der leden voor schietsport en weerbaarheid.

De verkoop voortgezet!

Naar wij van de Feestcommissie vernemen, zal de verkoop der Lustrumartikelen worden voortgezet op Vrijdag 12 Maart a. s. Het was jammer dat de verkoop van Vrijdag 11. wegens de stemming, die de kroegjool zeer zeker tot een zeer geslaagde deed worden, niet geregeld kon blijven doorgaan. Er is reden aan te nemen, dat velen hunne kooplust zullen behouden, daar de collectie overgebleven artikelen nog groot is, en menig waardevol voorwerp bevat! Denken wij slechts aan de fraaie gordijnen, vaandels en beelden, wapens, en last not least: de bazuinen! Dit alles en nog veel meer is nog te koop en moet verkocht, want het noodige bedrag is nog lang niet bereikt! Dus nogmaals komt en koopt!

Weekverslag.

Senaat naar Groningen voor kamers, is dat wel vertrouwd zoo alleen. Vrijdagmiddag Schram op de kroeg, deze, de kroeg, nogal bezet met jongeren. Vrijdagavond Wijnverloting. Waarschijnlijk bedoeld als openbare bedeeling, tot leniging van getapte dorst en de armoede van eenige voornamen. Al draagt een eend een hooge hoed, als mop voldoet dit minder goed. De capaciteit van Vlielands apen deed menigeen van verwondering gapen. 't Is nog altijd niet verklaard waar zich bevond des wezens staart. Verder trachtte men een dikke in eieren te laten stikke. Als

apen hooger enz. . . . . Het bloed stroomde bij den Directeur.

En in de nacht bij de laatste ronde werd een molenaar ontdekt, maar door politiehonden.

Technische Hoogeschool.

Bij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 17 Februari 1909 No. 670 Afd. H. M. O. is voor het tijdvak van 1 Maart tot en met 31 Augustus 1909 benoemd tot assistent voor het mijnmeten en karteeren aan de Technische Hoogeschool te Delft Ph. W. Timmermans, mijnningenieur te Rotterdam.

—o—

Bij beschikking van Zijne Excellentie den M. v. B. Z. dd. 27 Februari 1909 no. 881 Afd. H. M. O. is voor het tijdvak van 1 Maart tot en met 31 Augustus 1909 benoemd tot assistent voor de palaeontologie aan de T. H. te Delft E. C. N. van Hoepen, mijnningenieur te Delft.

—o—

Bij Ministerieele beschikking dd. 27 Februari 1909 no. 1012 afd. H. M. O. is met ingang van 1 Maart 1909 benoemd tot conciërge voor de gebouwen aan den Verversdijk aan de T. H. te Delft, E. Hoolhorst thans bediende.

—o—

Bij Ministerieele beschikking dd. 27 Februari 1909 no. 986 afd. H. M. O. is voor het tijdvak van 1 Maart tot en met 31 December 1909 benoemd tot bediende aan de T. H. te Delft, L. J. Suyker, F. A. Albers en C. van Dijk.

—o—

Bij Ministerieele beschikking dd. 27 Februari 1909 no. 880 afd. H. M. O. is:

1e. met ingang van 1 Maart 1909 aan W. H. Bik eervol ontslag verleend als assistent voor het handteekenen aan de T. H. te Delft;

2e. voor het tijdvak van 1 Maart tot en met 31 Augustus 1909 benoemd tot assistent voor het handteekenen aan voornoemde hoogeschool J. de Kruyf te 's Gravenhage;

3e. voor het tijdvak van 1 Maart tot en met 31 Augustus 1909 benoemd tot assistent voor de decoratieve kunst aan de T. H. te Delft, W. H. Bik voornoemd.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

PRACTISCHE STUDIE.

Vrijdag 5 Maart 1909, te 8 uur, Lezing met lichtbeelden in de kleine Concertzaal van Stads Doelen.

Spreker: de heer Ch. H. J. Driessen, c. i.

Onderwerp: Het maken van een tweede doorvaartopening in de spoorwegbrug over het Zuid-Bevelandsch Kanaal te Vlakte.

—o—

TECHNOLOGISCH GEZELSCHAP.

Algemeene Vergadering op Vrijdag 5 Maart 1909, 's avonds 8 uur, in Zaal 32 van de T. H. Spreker: de heer H. W. Dammers, Scheik. ing. Onderwerp: „Een en ander over watermeters”.

—o—

APOLLO.

Het Heerenconcert van Apollo is vastgesteld op Dinsdag 16 Maart, ten 8 ure, op de Leeszaal der S. P.

Leden, welke een solo- of ensemblenummer ten beste willen geven, worden verzocht dit voor Zondag 14 Maart op te geven aan J. C. L. Smit, Vlamingstraat 72.

CORRESPONDENTIE.

Aan VOGELI.

Afgezien van het feit dat we geen ongeteekende ingezonden stukken opnemen, kwam Uw stuk ons niet geschikt ter plaatsing voor.

RED.

A G E N D A.

DEN HAAG.

Vrijdag 5 Maart. Geb. v. K. en W. Volksconcert van het Residentie-orkest, onder leiding van Mr. J. A. H. Baron van Zuylen van Nyevelt; 8 uur.

Ned. Tooneel: „Een paladijn”; 8 uur.

Dierentuin: Feestavond van den Kon. Officieren-Schermbond; 8 uur.

Zaterdag 6 Maart. Fransche Opera: „Zaza”; 8 uur.

Dierentuin: Wiener Operetten-Ensemble, „Der tapfere Soldat”; 8 uur.

Zondag 7 Maart. Geb. v. K. en W. N. N. Opera: „De bruid der zee”; 8 uur.

Fransche Opera: „Lohengrin”; 8 uur.

Maandag 8 Maart. Dierentuin; Nederl. Tooneelvereniging: „Het kind”; „Laat bezoek”; 8 uur.

Woensdag 10 Maart. Diligentia; Weldadigheidsconcert van Mevr. C. van Staalduynen, sopraan, Mr. A. J. F. J. Jung, bas, Mej. E. Lankhout, piano en de Gemengde Zangvereniging „Onder Ons”, Directeur: Albert Heylo; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 5 Maart. Groote Schouwburg: Rott. Tooneelgezelschap: „Een faillissement”; 8 uur.

Zondag 7 Maart. Nutszaal: Derde Schnitzler-Mosselconcert; 2½ uur.

Tivoli-Schouwburg: Ned. Tooneel: „Een paladijn”; 8 uur.

Dinsdag 9 Maart. Groote Schouwburg: Rott. Tooneelgezelschap: „Een faillissement”; 8 uur.

A D V E R T E N T I E N .

DOOR VERTREK

gemeubil. Kamers te huur,

met of zonder pension (f 25 resp. f 50).

Adres VOORSTRAAT 29.

Boek- en Kunsthandel M. J. COUVEE.
**Depot der Faiënce-fabriek
„AMPHORA”.**

DELFTSCHE

Limonade-Siropen

Sinaasappel- of Oranje-Limonade

75 cts. per flesch; 6 flesschen franco zending.

NIEUWE LANGENDIJK 50.

Aanbevelend, **W. DE HOOGH.**

G. J. M. VAN HOEK,

Magazijn van PIANO'S en ORGELS,
OUDE DELFT 29.

Alleen-vertegenwoordiger voor STEINWEG PIANO'S.

HUUR PIANO'S van af f 4,— per maand.

Stemmen - Repareeren - Inruilen - Transporteeren
— Taxeeren. —

Gediplomeerd door de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.

BINNENWATERSLOOT 33.

Losse nummers verkrijgbaar van:

DE COURANT (alleen Maandagochtendnummer)	5 cent.
DE PRINS	6 "
DE WERELDKRONIEK	10 "
DE WEEK	15 "
HET LEVEN	10 "
DIE WOCE	20 "
SPORTKRONIEK	10 "
SPORTBLAD	10 "
REVUE DER SPORTEN	25 "
DE WARE JACOB	10 "
HOLLAND EXPRESS	12½ "
FLIEGENDE BLATTER	20 "

J. A. BLOK, c.i.,

**MECHANICA, WISKUNDE,
REPETEERT
KLEINSTE VIERKANTEN.**

Dagelijks te spreken van 4—5 uur,
Phoenixstraat 15 :: Delft.

H. H. STUDENTEN,
zoo U gedragen Kleederen te koop hebt,
zendt dan Uw Brieven onder No. 5086
aan het Bureau van dit Blad.

Delftsch Snarenmagazijn.

A. SCHRAM. Vrouwjutenland 18.

Specialiteit in PRIMA kwaliteit

Viool- en Altsnaren.

Direkte aanvoer van de grootste Fransche, Duitsche
en Italiaansche fabrieken, o.a. zeer aanbevolen de
BALLERINI-SNAREN.

Mijne snaren munten uit door reinheid en sterkte.

Voorhanden bij J. WALTMAN Jr.,
Boekhandel, Binnenwatersloot:

EENE GROOTE COLLECTIE

STEREOSCOOP

FOTOGRAFIEËN

van

Berlijn, Schwarzwald, Harzgebergte,
Rügen, Tirol, Zillerthal, Rome, Napels,
Florence, Venetië, Parijs, Versailles,
Museum Luxembourg, Beijers Hoog-
land, enz., enz.

15 CENTS PER STUK.